

Fiskevård del 1/3

- grunda strandområden och havsvikar som förökningsområden för fisk

De grunda havsvikarna och fladorna har en hög produktion av både växter och djur. Denna produktion är basen för kustfisket, eftersom dessa grunda strandområden är lek- och uppväxtplatser för flera av våra vanliga fiskarter.

Man har visat att ju fler lokala förökningsområden det finns för de olika arterna desto större är också det lokala beståndet av fisk.

Fiskarter

Många fiskarter använder grunda strandområden och havsvikar som förökningsområden. Flera av dem stiger också upp för lek i bäckar och sjöar. Nedan presenteras kort de vanligaste arterna.

- Abborre leker på 0,5 – 3 meters djup och vill ha växter som kransalger att fästa rommen vid. Tillverkade risvasar duger också bra
- Gädda leker gärna i vass- och sävruggar och översvämmade stränder på mycket grunt vatten. Den leker också bland blåstång på 1 – 2 meters djup
- Mört leker gärna i vikar med kransalger på mycket grunda bottnar
- Id leker i rinnande vatten eller i mynningsområden på grunda bottnar
- Braxen och björkna leker bland vegetation på 0,5 – 1,5 meters djup
- Gös leker i juni, vilket är senare än de övriga arterna. De leker på 1 – 3 meters djup. Platserna bör vara skyddade för hårt väder
- Lake leker under vintern på grus- och stenbottnar på 1 – 3 meters djup. Lake leker gärna i rinnande vatten
- Sik, östersjöflundra och piggvar leker på grunda, rena sand- och stenbottnar

Förutsättningar för ett bra lekområde

Hög produktion

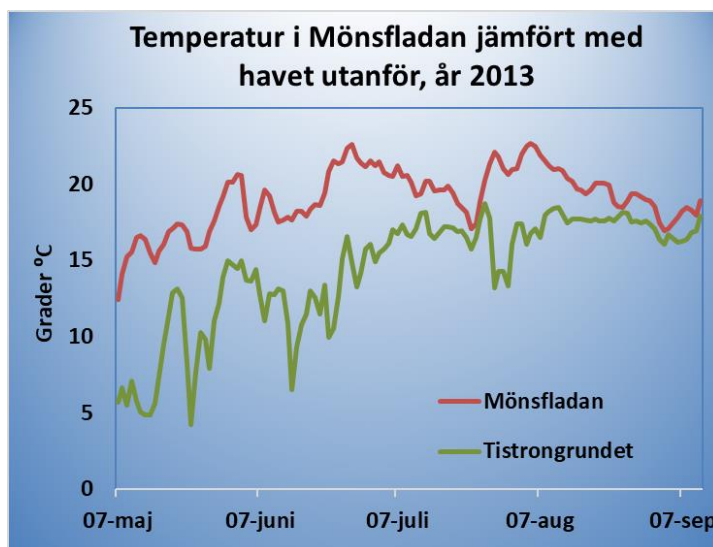
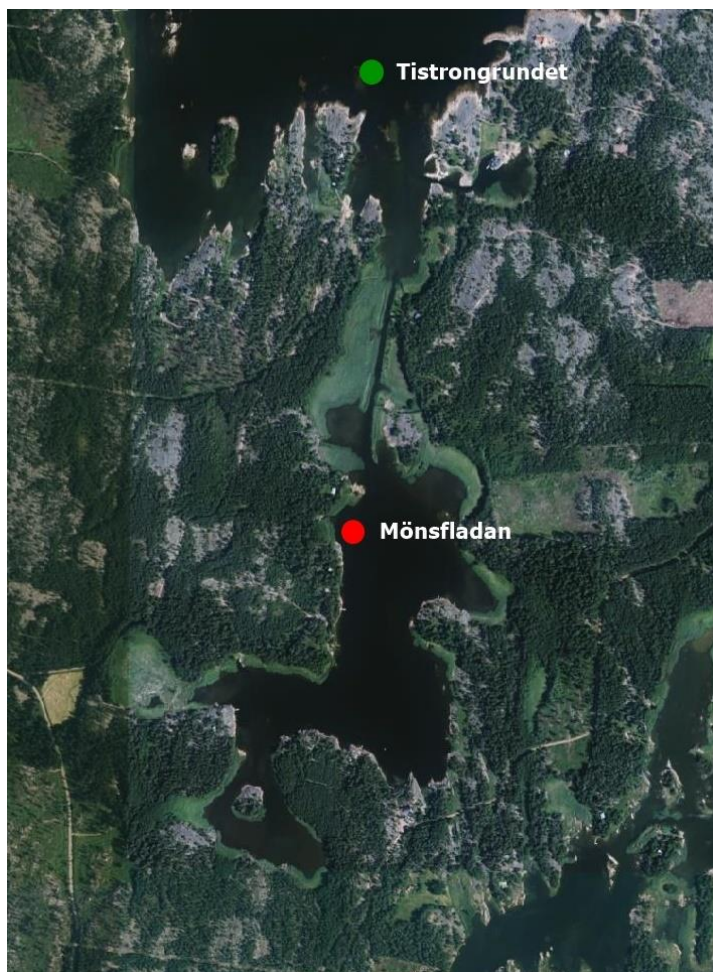
Tillgång till solljus, näring, snabb uppvärmning under våren och skydd från väder och vind ger en hög produktion och en riklig växtlighet i grunda strandområden och havsvikar. Det här skapar goda förutsättningar för fisklek. Speciellt hög temperatur vid förökningen är viktigt för rommens utveckling och ynglens tillväxt. Vikar och grunda områden har därmed avgörande betydelse som lekområden för dessa fiskarter.

Hög temperatur

Mönsfladan i Geta är ett exempel på en vik (se bild), där möjligheterna till förökning för vårlekande fisk är stora. Här finns trösklar som gör att vattenutbytet mellan vik och hav blir långsamt, vilket leder till att vattentemperaturen stiger snabbare i viken jämfört med vattnet utanför. Den högre temperaturen i vikarna gynnar kläckning och utveckling av rom och produktion av mat till ynglen. Ynglen får därmed längre tid på sig att växa jämfört med kläckning i det kallare havet. Temperaturen är även stabilare inne i vikarna, vilket också gynnar utvecklingen av yngel.

Diagrammet visar skillnaden i temperatur mellan havet (Tistrongrundet) och Mönsfladan. Liknande temperaturutveckling är typisk för alla skyddade havsvikar.

- Sett över hela perioden var temperaturen hela 4,7 grader högre inne i viken.
- Under den kritiska perioden i maj var temperaturen ibland 10 grader högre inne i viken jämfört med havet utanför.
- Temperaturen var även stabilare inne i viken. Under vår och tidig sommar sjönk temperaturen vid ett par tillfällen till 5 – 6 grader i havet. Plötslig minskning av temperatur av det här slaget beror på strömmar av kallt vatten från djupa områden. Rom och yngel kan dö av så här låga temperaturer.

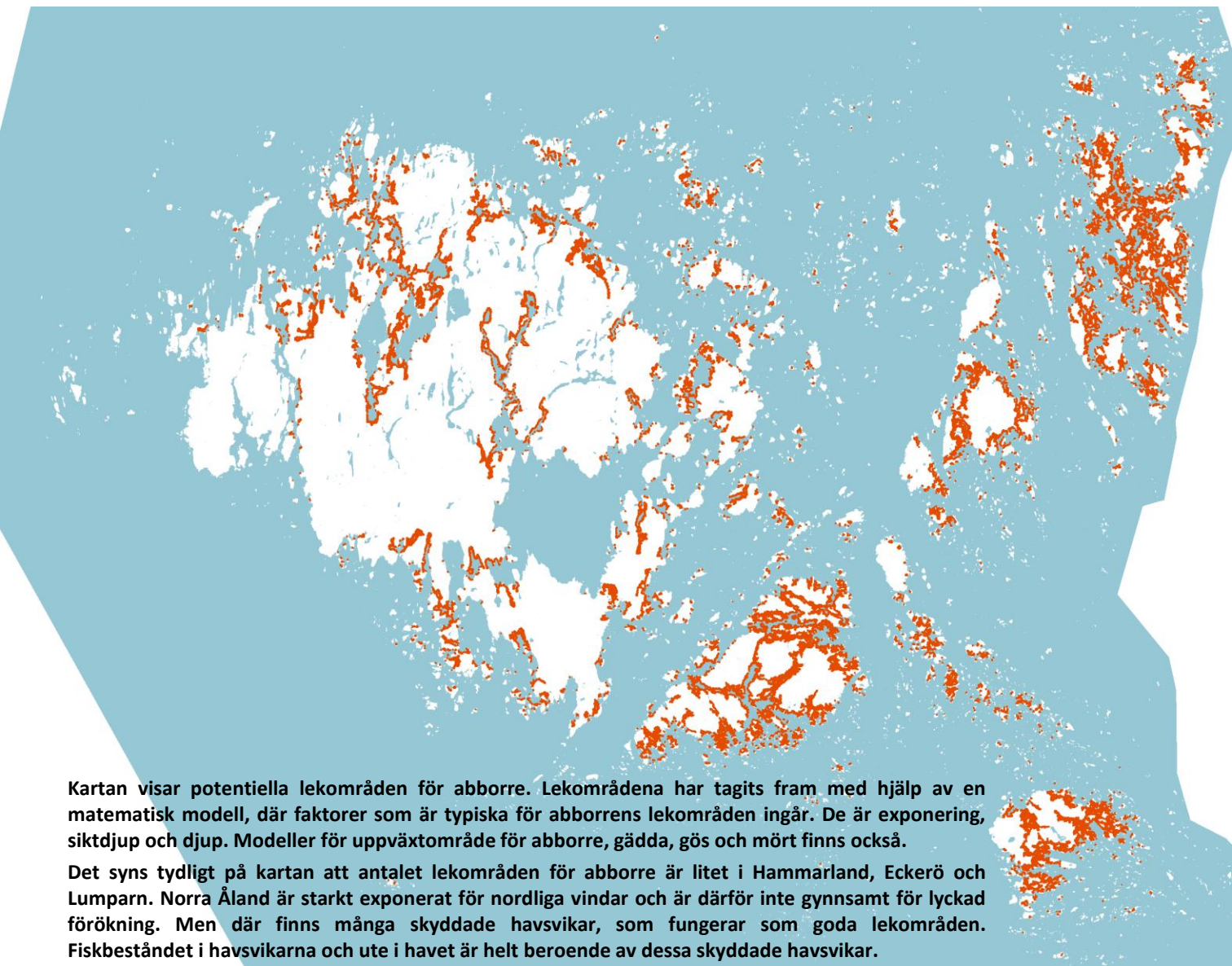
Det här innebär att muddring av en tröskel i ett inlopp kan leda till att vattenomsättningen i viken ökar och att temperaturen därmed sänks inne i viken. Det här försämrar förutsättningarna för en lyckad förökning för fisk. Muddringar av inlopp bör därför övervägas endast då fisken inte kan ta sig in i viken.

Växtlighet

Växtligheten har stor betydelse för havsvikens värde som förökningsområde för fisk, då den utgör lekunderlag för rommen och skydd mot rovdjur. Vikar där kransalger bildar undervattenängar är ofta viktiga lekplatser. Den vanligaste kransalgen är rödsträfs, (*Chara tomentosa*). Även borstnate, ålnate (abborrgräs), blåstång, vass och säv är växter som är viktiga för en lyckad förökning av fisk. Den virtuella floran (<http://linnaeus.nrm.se/flora/>) presenterar fakta om de olika växterna. Man har visat att ju mer bottenväxlighet som finns i viken desto fler yngel förekommer i viken.

Var finns lekomyrådena på Åland

I den inre skärgården finns mängder med skyddade, grunda vikar lämpliga som lekomyråden för vårlekande arter. Däremot finns det färre vikar i yttre skärgården och vid kuster som är starkt exponerade för vind. Man bör därför ta större hänsyn till dessa fåtaliga lekomyråden än där det finns många lekomyråden i närheten. Dessa få lekomyråden kan ha mycket stor betydelse för det lokala beståndet av till exempel abborre och gädda. Man har också påvisat att ju fler lekomyråden det finns desto större är beståndet av fisk.

Kartan visar potentiella lekomyråden för abborre. Lekomyrådena har tagits fram med hjälp av en matematisk modell, där faktorer som är typiska för abborrens lekomyråden ingår. De är exponering, siktdjup och djup. Modeller för uppväxtområde för abborre, gädda, gös och mört finns också.

Det syns tydligt på kartan att antalet lekomyråden för abborre är litet i Hammarland, Eckerö och Lumparn. Norra Åland är starkt exponerat för nordliga vindar och är därför inte gynnsamt för lyckad förökning. Men där finns många skyddade havsvikar, som fungerar som goda lekomyråden. Fiskbeståndet i havsvikarna och ute i havet är helt beroende av dessa skyddade havsvikar.

Gräset i Djurvik, Jomala, är en stor, grund havsvik med många kanaler, öppna vattenytor och vassbälten. Här förekommer troligen omfattande fisklek av flera arter.

Havsvikar används av många

Havsvikar är ofta attraktiva områden för rekreation och utbyggnad för människor. Olika former av ingrepp kan snabbt förstöra en lekplats. Kontakta alltid Ålands Miljö- och Hälsoskyddsmyndighet (ÅMHHM) innan dylika arbeten inleds. Ingreppen kan sammanfattas enligt följande:

- Utfyllning och muddring av stränder.
- Muddringar av trösklar i inlopp till vikar kan leda till att vattenutbytet ökar och orsakar därmed en generell minskning av vattentemperaturen. En sådan muddring minskar havsvikens betydelse som lek område
- Muddringar av helt igenväxta inlopp kan vara till fördel för en lekplats genom att fiskens tillträde till viken ökar. Omfattningen av dessa ingrepp bör noga övervägas. Det är en stor nackdel ur fiskevårdssynpunkt att dimensionera ingrepp i inloppen för båttrafik
- Olika former av bebyggelse i vatten
- Lekplatserna förstörs inte bara av direkta ingrepp i vattenmiljön utan kan också påverkas av ökad grumlighet från grävningar och avverkningar på land
- Båttrafik kan försvåra rommens utveckling genom att vattnet rörs om och liknar ett turbulent väder. Turbulensen påverkar också växtligheten negativt och förändrar förutsättningarna för fiskens förökning
- Det är en god fiskevårdsåtgärd att förbjuda fiske på kända, goda förökning- och mynningsområden. Man kan förbjuda fiske under hela året eller under lektid. Lektid för vårlekande arter är mars, april och maj. Fastighetsägaren kan besluta om olika former av fiskeförbud på den egna fastigheten

Mer information:

- Fiskevård på Åland
<https://www.regeringen.ax/miljo-natur/fiske-fiskar/fiskevard>
- Den virtuella floran
<http://linnaeus.nrm.se/flora/>

Ålands Landskapsregering

Ålands Fiskevårdscentrum

Besöksadress: Fiskodlingsvägen 30

Postadress: AX – 22530 Sund, Åland

Tel. +358 (0) 18 45340

www.regeringen.ax

Januari 2020